

ANNUAL CEREMONIES OF CATHOLICS

Nguyen Van Ngoan

Thu Dau Mot University, Binh Duong Province

Email: ngoannv@tdmu.edu.vn

Received: 11/10/2023; Reviewed: 26/10/2023; Revised: 28/10/2023; Accepted: 03/11/2023; Released: 20/11/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/227>

Learning generally about religion and particularly about catholicism is learning about pastoral work and religious activities of catholics, including worship organizing, synergy work, charity work, contribution activities on social security, environment, human moral education... Within the framework of the research, this article mainly introduces the annual ceremonies of catholics, including ordinary ceremony, Sunday ceremony, solemnities, feasts, and memorials of all saints of the year. Besides, the article also briefly describes the content and meaning of the masses of the year. Thereby, we hope to contribute to a better understanding of the religious activities of catholics.

Keywords: Religion; Christ; Catholicism; God's grace; Mass; Solemnity.

1. Đặt vấn đề

Cũng như một số tôn giáo khác trên thế giới, người theo đạo Công giáo Việt Nam trong một năm có những lễ tiết cụ thể để thờ phượng Thiên Chúa. Thật khó có thể kể hết những ngày lễ trong một năm của người theo đạo Công giáo Việt Nam, bởi ngày nào người Công giáo Việt Nam cũng có Thánh lễ, thậm chí, có nơi một ngày có hai đến ba Thánh lễ. Hàng tuần, người theo đạo Công giáo còn có Lễ buộc ngày Chúa Nhật và cả các ngày Lễ trọng trong một năm. Lễ hàng ngày, Lễ buộc ngày Chúa Nhật hàng tuần hay các Lễ trọng trong một năm được gọi là Lễ hay Thánh lễ.

Lễ hay Thánh lễ có nguồn gốc từ xa xưa: mỗi khi Thiên Chúa cứu dân Do Thái thoát khỏi ách nô lệ Ai Cập hay thoát khỏi tai ương, người Do Thái đều làm lễ Tạ ơn Thiên Chúa vì đã cứu họ vượt qua khổ đau. Vì thế, nên còn gọi là “Lễ Vượt qua” hay “Lễ Tạ ơn”. Về sau, trước khi Chúa Giê-su (Ngôi Hai - Chúa Con), chịu chết, Người cũng đã thực hiện Lễ Vượt Qua ấy với 12 môn đệ của Người. Rằng việc Chúa chịu chết và sống lại là đã chiến thắng sự chết, vượt qua sự tội do con người lỗi phạm với Thiên Chúa, là để thực hiện lời hứa giữa Thiên Chúa và loài người, đem lại nguồn mạch sự sống đời đời trên nước Trời cho con người. Song trong Lễ Vượt Qua này, không đơn thuần tái hiện việc Chúa Giê-su biểu thị sự tạ ơn Chúa Cha đã vượt qua tội giống như người Do Thái đã thực hiện để tạ ơn Thiên Chúa. Chính trong Bữa tiệc lịch sử này, Chúa Giê-su đã thiết lập hai Bí Tích rất quan trọng, đó là: 1/Bí Tích Thánh Thể và 2/Bí Tích Truyền Chức Thánh.

Khi nhắc đến Thánh lễ người Công giáo thực hiện hàng ngày, hàng tuần hay trong các ngày Lễ trọng của một năm là nhắc đến hai Bí tích này, là tái diễn lại “Bữa Tiệc Lị” mà Chúa đã thực hiện trước khi chịu chết, là nhắc đến “Hy Tế Thập Giá” mà

Chúa đã chịu để cứu chuộc loài người. Lễ gồm có hai phần: 1/phần *Phụng vụ Lời Chúa*; 2/phần *Phụng vụ Thánh Thể*.

Phụng vụ Lời Chúa, để Chúa nuôi con cái Chúa bằng Lời hằng sống của Chúa, soi sáng tâm trí, dẫn đường về quê Trời theo Chúa Kitô là “Đường chính, là sự Thật và là sự Sống”. Phụng vụ Thánh Thể, để nuôi con cái Chúa bằng chính Thịt và Máu của Chúa, ban cho họ được: 1/tha tội nhẹ, 2/tăng sức mạnh, 3/kết hợp với Chúa, 4/sinh ích cho phần rỗi đời đời là nước Trời. Hai phần này liên kết chặt chẽ với nhau làm nên Thánh lễ toàn vẹn, không nên coi thường mà bỏ phần nọ trọng phần kia.

Thánh lễ là chóp đỉnh, là nguồn mạch của tất cả đời sống người Công giáo, vì thế, người theo đạo Công giáo hầu như ngày nào cũng có Lễ. Thánh lễ về cơ bản không có gì khác nhau, nhưng khi đi sâu tìm hiểu về Thánh lễ giữa các ngày khác nhau trong một năm cũng có những điểm dị biệt nhất định cả về hình thức lẫn nội dung:

Có những ngày Lễ không buộc, có những ngày Lễ buộc và có những ngày Lễ vừa buộc vừa kiêng việc xác.

Lại có những Thánh lễ không đọc ba bài đọc, không đọc Kinh Tin kính, không dâng hương, nhưng cũng có những Thánh lễ đọc ba bài đọc, có dâng hương, có đọc Kinh Tin kính, có đọc kinh vinh danh, có lời nguyện giáo dân.

Lại có những ngày Lễ hát, và lại có những ngày Lễ không hát.

Để tiện theo dõi, bài viết chia Thánh Lễ các ngày trong năm của người theo đạo Công giáo thành ba nhóm, bao gồm: Nhóm Thánh Lễ hàng ngày và Lễ kính hoặc Lễ nhớ một vị Thánh nào đó; Nhóm Thánh Lễ ngày Chúa Nhật hàng tuần; Nhóm Thánh Lễ các ngày Lễ trọng trong năm.

2. Tổng quan nghiên cứu

Giáo hội Công giáo Việt Nam đã có bề dày lịch sử hơn 400 năm hình thành và phát triển. Các công tác mục vụ trong Giáo hội cũng như các Lễ nghi được thực hành có những biến đổi theo tiến trình lịch sử và theo nét đặc trưng văn hóa của dân tộc Việt Nam. Tuy nhiên, sự biến đổi ấy chủ yếu diễn ra ở công tác mục vụ, thời gian thực hành Thánh lễ, còn các nghi thức và ý nghĩa của Thánh lễ về cơ bản không có thay đổi nhiều so với Thánh lễ sơ khai hoàn vũ của Giáo hội. Cho đến nay, đã có nhiều công trình nghiên cứu trong nước và quốc tế nghiên cứu về Giáo hội Công giáo tại Việt Nam. Tuy nhiên, phần nhiều nghiên cứu về các giá trị lịch sử, về văn hóa, văn học, khảo cứu về thư tịch Hán Nôm viết về Công giáo, vấn đề hình thành và phát triển chữ Quốc ngữ có liên quan đến đạo Công giáo. Một số nhà khoa học nghiên cứu về lịch sử truyền giáo tại Việt Nam, về khảo cứu thư tịch Hán Nôm, lịch sử chữ Quốc ngữ như sau: Nghiên cứu về lịch sử truyền giáo có các học giả và Linh mục như: S.J, Gioan Maracci, S.J. A.de.Rhodes, Linh mục Nguyễn Hồng, Trương Bá Cần, Đỗ Quang Chính, Nguyễn Quang Hưng... Nghiên cứu về lịch sử chữ Quốc ngữ có: Gs.Roland Jacques, Dương Quảng Hàm, Thanh Lãng, Đào Duy Anh, Nguyễn Khắc Xuyên, Lê Thành Khôi, Đỗ Quang Chính, SJ... Khảo sát, tìm hiểu nghiên cứu về thư tịch Hán Nôm Công giáo có: Hoàng Xuân Hãn, M.R.Seguy, Vũ Văn Kính, Trần Nghĩa, Trần Văn Kiệt, Thanh Lãng, Nguyễn Hưng, Lê Minh Hằng, Chương Thái, Nguyễn Thế Nam... Công trình nghiên cứu “Khảo cứu thư tịch Hán Nôm Công giáo tại Viện nghiên cứu Hán Nôm” do Lê Minh Hằng (Chủ nhiệm, 2018)...

Qua các nghiên cứu được thống kê ở trên, chưa thấy các nghiên cứu giới thiệu một cách có hệ thống và đầy đủ về Lễ tiết cùng ý nghĩa của các Thánh lễ trong đạo Công giáo. Các Giáo xứ, Giáo hạt, Giáo phận thuộc Giáo hội Việt Nam đều đã có trang Website riêng của cơ sở Giáo hội. Tuy nhiên phần nhiều ở các trang Website của cơ sở Giáo hội chủ yếu là để giới thiệu về công tác mục vụ của cơ sở Giáo hội nói chung, ít khi đăng tải hay đề cập đến lịch phụng vụ lên trang Website. Trên thực tế, Giáo hội Công giáo Việt Nam cũng đã có lịch Công giáo riêng được phát hành vào đầu năm dương lịch hàng năm tại các cơ sở Giáo hạt và Giáo phận của Giáo hội. Song trong lịch Công giáo được phát hành hàng năm chỉ dừng lại ở việc sắp xếp các ngày Lễ Chúa nhật hàng tuần cùng các ngày Lễ trọng trong năm mà không đặt trọng tâm cho việc tìm hiểu tại sao có Thánh lễ, Thánh lễ có ý nghĩa như thế nào và tại sao phải tham dự Thánh lễ. Bài viết đề cập đến các nội dung này, với hy vọng có thể giúp người đọc hiểu hơn về các Lễ tiết trong sinh hoạt tôn giáo của người theo đạo Công giáo.

3. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện nội dung bài viết, tác giả nghiên

cứ chủ yếu sử dụng một số phương pháp nghiên cứu như: Nghiên cứu dựa trên cơ sở lý thuyết và thực tiễn về việc sống đạo của người Công giáo nhằm đề ghi nhận các Lễ tiết thường niên mà người theo đạo thực hành cũng như những công tác mục vụ trong Thánh lễ; Phương pháp nghiên cứu tài liệu. Sử dụng phương pháp này, để mô tả một cách ngắn gọn về vai trò và ý nghĩa của các Thánh lễ được người theo đạo Công giáo thực hiện; Dựa trên thông tin, tài liệu thu thập được, tác giả kết hợp sử dụng phương pháp quy nạp, phương pháp diễn dịch và phân tích, so sánh nhằm để làm nổi bật các giá trị ý nghĩa của Thánh lễ.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Nhóm Thánh lễ hàng ngày, Lễ kính, Lễ nhớ các vị Thánh

4.1.1. Về Thánh lễ

4.1.1.1. Thánh lễ hàng ngày

Thánh lễ hàng ngày là Thánh lễ không bắt buộc, ai có lòng tốt mến Chúa thì tham dự, mỗi ngày có một Lễ, cũng có nơi có hai Lễ trong 1 ngày. Lễ thường diễn ra lúc 4 hoặc 5 giờ sáng cũng có nơi cử hành vào lúc 6 hoặc 7 giờ tối (tùy điều kiện và hoàn cảnh sống của mỗi địa phương mà giờ hành lễ ở mỗi nơi có sự khác nhau). Ở những xứ lớn, có đông người nhân dân (thường là Giáo hạt) sống bằng nhiều ngành nghề khác nhau, có Linh mục Chính xứ và Linh mục Phó xứ thì thường có hai Thánh lễ mỗi ngày. Lễ dĩ nhiên, ở những nơi như vậy, thời gian tổ chức hai Thánh lễ phải được tiến hành vào hai thời điểm khác nhau. Thông thường, một Lễ được tổ chức vào ban sáng và một Lễ được tổ chức vào ban tối. Một Lễ do Linh mục Chính xứ làm, một Lễ do Linh mục Phó xứ đảm nhiệm.

Thánh lễ hàng ngày, mỗi Linh mục quản xứ chỉ được phép làm một Lễ trong một ngày, những trường hợp đặc biệt một Linh mục cũng có thể được làm 2 Lễ trong một ngày. Song với những trường hợp như vậy, phải được sự cho phép của Đức Giám mục quản giáo phận sở tại. Thánh lễ cũng gồm có hai phần: *một là*, phần phụng vụ lời Chúa; *hai là*, phần phụng vụ Thánh thể. Tuy nhiên, phần phụng vụ lời Chúa chỉ đọc hai bài đọc, không đọc kinh Tin kính, không có lời nguyện giáo dân.

4.1.1.2. Thánh Lễ kính hoặc Lễ nhớ

Lễ kính hoặc Lễ nhớ một vị thánh nào đó, thực chất là lễ sinh nhật hay lễ giỗ của vị thánh đó. Thánh lễ có thể trùng vào ngày Chúa Nhật hoặc cũng có thể trùng vào một ngày lễ trọng nào đó trong năm. Nếu trùng vào các ngày lễ trọng, lễ buộc thì sẽ được Giáo hội Công giáo chuyển sang làm vào ngày khác; Thánh lễ được tổ chức với đầy đủ các phần lễ như Thánh lễ thường ngày. Điều đặc biệt, trong Thánh lễ ngày hôm đó, phần phụng vụ lời Chúa và nội dung của lễ sẽ hướng về vị thánh đó. Nếu là Lễ kính, Linh mục khi tiến hành các nghi thức phải đọc tựa như hát (còn gọi là Lễ hát), thậm chí có cả dâng

hương để thể hiện sự trang trọng của Thánh lễ. Đầu buổi lễ (còn gọi là phần “nhập Lễ”), Linh mục phải giới thiệu về vị thánh đó. Khi giảng lời Chúa, Linh mục phải giảng những gương sáng mà vị thánh đó đã làm được khi còn sống và được xâu chuỗi vào trong lời Chúa (được đọc trong ngày lễ hôm đó).

Trong buổi tổ chức Thánh lễ phải đọc ba bài đọc, có đọc Kinh Tin kính, thậm chí có cả phần đọc Kinh Vinh Danh, có cả đọc lời nguyện giáo dân. Nếu là Lễ nhớ, thì diễn ra như bình thường (gọi là “Lễ thường hàng ngày”), nhưng có nhắc đến vị thánh và giới thiệu sơ lược về vị thánh được nhớ trong ngày hôm đó.

4.1.2. Ý nghĩa của Thánh lễ hàng ngày, Lễ kính, Lễ nhớ các vị Thánh

Cũng như phần xác, hàng ngày con người phải ăn để duy trì sự sống thể xác, thì phần linh hồn theo tín lý Công giáo, con người cũng phải ăn để nuôi dưỡng tâm hồn, làm cho tâm hồn ngày càng trở nên trong sáng hơn, nên giống Chúa nhiều hơn. Việc tham dự Thánh lễ nói chung và Thánh lễ hàng ngày, Lễ kính hoặc Lễ nhớ nói riêng là tái diễn lại bữa tiệc Thánh để linh nhận Mình và Máu Chúa, nuôi dưỡng linh hồn con người mỗi ngày, xa hơn nữa, là để chuẩn bị tốt cho phần rỗi linh hồn con người ở đời sau (tại nước Trời). Đó là ý nghĩa cốt lõi nhất, ý nghĩa sâu xa nhất của Thánh lễ mà người Công giáo cử hành Thánh lễ. Ý nghĩa này, bắt nguồn từ một nghi thức vọng trong Lễ Vượt Qua của người Do Thái xưa; rằng mỗi gia đình người Do Thái xưa đều dâng lời chúc tụng, cảm tạ Thiên Chúa đã thương giải phóng dân tộc của họ thoát khỏi ách nô lệ Ai Cập, chúc tụng, cảm tạ Người vì những cuộc giải cứu khác. Diễn tiến của nghi thức này, cũng được chính Chúa Giêsu tái diễn lại ở bữa tiệc Thánh, trước khi Chúa chịu chết và sống lại.

Ngoài việc tái diễn lại nghi thức chúc tụng, cảm tạ Thiên Chúa mà người Do Thái đã thực hiện khi xưa, Chúa Giêsu còn làm phong phú thêm với một ý nghĩa mới mang tầm vóc hoàn vũ. Là mâu nhiệm Chúa Giêsu biến bánh và rượu trở nên Mình và Máu của Người (thông qua Bữa Tiệc Li) để nuôi sống linh hồn con người mỗi ngày. Từ đây, chính Người (Chúa Giêsu-Ngôi Hai con Thiên Chúa) là Đấng Cứu Tinh mà mọi người mong đợi, đang thực hiện cuộc giải phóng dân mới của Chúa, tức là Giáo Hội, được cứu độ bởi Thánh Giá và sự Phục Sinh của Người. Vì thế Giáo hội dạy rằng: mỗi khi cử hành Thánh lễ, thì Chúa Giêsu lại hiện diện và đổ máu cách bí tích để đền tội cho chúng ta ngày nay giống như người đã đền tội cho tất cả những ai đã sinh ra và chết đi trước khi Người đến. Cũng vì vậy, Thánh lễ được xem là việc thờ phượng cao trọng nhất, đẹp lòng Thiên Chúa nhất và có giá trị cứu rỗi nhất mà Giáo hội dâng lên Chúa Cha, nhờ Chúa Kitô và hiệp với Chúa Kitô qua tác vụ của các thừa tác viên (có chức Thánh là Giám mục và Linh mục).

Với ý nghĩa và giá trị thiêng liêng lớn lao như vậy, mọi tín hữu Công giáo được mời gọi nên siêng năng tham dự Thánh lễ để hiệp cùng với Chúa Giêsu và nhờ Người, chúng ta dâng lên Chúa Cha lễ vật (là chính hồn xác chúng ta cùng với mọi vui buồn, sướng khổ đang trải qua trong cuộc sống), hiệp thông với hy sinh cực trọng của Chúa Giêsu để xin ơn tha thứ và phúc lành cho mình và cho người khác. Đó chính là ý nghĩa thiêng liêng và cốt lõi nhất, ý nghĩa chung nhất của mọi Thánh lễ mà người Công giáo cử hành.

Đối với từng Thánh lễ cụ thể như Lễ kính hoặc Lễ nhớ một vị thánh nào đó, Lễ tang, hay Lễ giỗ của một ai đó: ngoài ý nghĩa thiêng liêng và ý nghĩa chung ấy còn có ý nghĩa khác, đó là: cảm tạ Thiên Chúa đã ban cho Giáo hội có được những vị thánh ấy, cùng cầu xin Chúa ban ơn, biết học theo gương Chúa của các thánh được kính hoặc nhớ trong Thánh lễ ngày hôm đó, hay đơn giản chỉ là việc xin ơn tha thứ cho những linh hồn được xin Lễ tang hay Lễ giỗ nào đó.

4.2. Nhóm Thánh lễ tuần (ngày Chúa Nhật hàng tuần)

4.2.1. Nội dung của Thánh lễ tuần

Lễ ngày Chúa Nhật được xem là Lễ buộc, có ý buộc những người theo Công giáo phải tham dự Thánh lễ ngày Chúa Nhật. Theo giáo lý của Giáo hội, ngày Chúa Nhật được gọi là ngày của Chúa (Dies dominica), là ngày mừng kính trọng thể Chúa Giêsu sống lại từ cõi chết. Sở dĩ gọi là ngày của Chúa, là ngày Lễ buộc, bởi phát xuất từ công trình sáng tạo vũ trụ và tạo dựng con người của Thiên Chúa. Công trình sáng tạo này, được Thiên Chúa thực hiện trong sáu ngày. Ngày thứ bảy Chúa dành riêng để thờ kính Chúa và suy niệm về công trình sáng tạo của Người. Điều này, được Thiên Chúa truyền dạy cho dân Do Thái trong thời Cựu Ước rằng: “*Người hãy nhớ ngày Sa-bát và coi đó là ngày Thánh. Trong sáu ngày, người sẽ lao động và làm mọi công việc của người, còn ngày thứ bảy là ngày sa-bát kính Đức Chúa là Thiên Chúa của người. Ngày đó người không được làm việc gì, cả người cũng như con trai, con gái, tôi tớ nam nữ, gia súc và ngoại kiều ở trong thành của người...*”.

Ngày Chúa Nhật cũng là ngày lễ mừng kính Chúa Giê-su Phục Sinh. Chính sự Phục Sinh của Chúa Giêsu là nguồn cơn ánh sáng chiến thắng bóng tối, chiến thắng sự chết. Cộng đồng Vaticanô II dạy: Theo tông truyền, bắt nguồn từ chính ngày Chúa Kitô sống lại, Giáo hội cử hành mâu nhiệm Phục Sinh vào mỗi ngày thứ Tám, ngày thật đáng gọi là ngày của Chúa hay ngày Chúa Nhật. Trong ngày đó, các Kitô hữu phải họp nhau lại để nghe lời Chúa và tham dự Lễ Tạ Ơn, để kính nhớ cuộc Thương Khó, sự Sống Lại và Vinh quang của Chúa Kitô, đồng thời cảm tạ Thiên Chúa, vì Ngài đã dùng sự Phục Sinh của Chúa Kitô trong niềm hy vọng

sống động. Cũng vì thế, ngày Chúa Nhật được xem là ngày lễ nguyên thủy của người Công giáo, cần phải được đề cao và in sâu vào trong quan niệm đạo đức của các tín hữu, để ngày ấy trở thành ngày vui mừng và ngày nghỉ việc.

Lễ ngày Chúa Nhật hàng tuần được cử hành hầu khắp các nơi trên toàn thế giới của Hội thánh Công giáo, Hội thánh Tin lành và các tôn giáo khác có liên quan đến Thiên Chúa. Ở Việt Nam, tùy thuộc vào từng Giáo phận trong Giáo hội, vào tình hình cụ thể ở từng địa phương khác nhau mà việc tổ chức cử hành Thánh lễ ngày Chúa Nhật cũng có sự khác biệt (khác biệt về số lượng thánh lễ nhiều ít, về thời gian cử hành thánh lễ). Tựu chung lại, nơi có ít nhất là một Thánh lễ và nơi nhiều nhất khoảng 8 Thánh lễ được cử hành trong ngày Chúa Nhật.

Việc nhiều hay ít Thánh lễ trong ngày Chúa Nhật phụ thuộc vào 2 yếu tố: *mật là*, số nhân danh trong mỗi một giáo xứ; *hại là*, lượng ngành nghề mà người dân lựa chọn để sinh sống. Những nơi có đông nhân danh và người dân sinh sống bằng nhiều ngành nghề khác nhau thường được tổ chức nhiều Thánh lễ, đặc biệt là ở thành phố, hoặc giáo xứ lớn. Ngược lại, ở những xứ nhỏ, ít nhân danh thì ngày Chúa Nhật chỉ có một đến hai Thánh lễ.

Thánh lễ thường được cử hành vào buổi sáng và chiều tối ngày Chúa Nhật. Thời gian cử hành cụ thể tùy vào từng địa phương, có nơi Thánh lễ được cử hành vào buổi sáng lúc 5 giờ, 6 giờ hoặc 7 giờ; buổi chiều thường vào lúc 16 giờ 30, 17 giờ, 18 giờ. Tại những xứ lớn (giáo hạt) có Linh mục chính xứ và Linh mục phó xứ thì Thánh lễ đầu tiên của ngày Chúa Nhật phải do Linh mục chính xứ làm. Nếu Linh mục chính xứ vắng mặt, thì Linh mục phó xứ mới làm thay Thánh lễ này. Còn những xứ chỉ có một Linh mục quản xứ, thì chính vị Linh mục ấy phải cử hành Thánh lễ. Thánh lễ ngày Chúa Nhật hàng tuần, có đầy đủ cả hai phần lễ là: *thứ nhất*, Phụng Vụ Lời Chúa; *thứ hai*, Phụng Vụ Thánh Thể. Ở phần Phụng Vụ Lời Chúa đọc ba bài đọc, có đọc Kinh Tin Kính, có xin tiền để sinh hoạt tôn giáo, có lời nguyện giáo dân...

4.2.2. Ý nghĩa của Thánh lễ ngày Chúa Nhật

Thánh lễ ngày Chúa Nhật được dâng trên bàn thờ ở khắp nơi trong Giáo hội ngày nay, tuy có một số nét khác với Thánh lễ hàng ngày và các ngày lễ trọng trong năm, nhưng cùng một ý nghĩa cốt lõi, đó là tạ ơn Thiên Chúa đã ban sự sống cho con người. Sự sống ấy, vốn dĩ đã được Thiên Chúa trao ban cho con người, nhưng vì lòng ích kỷ, sự kiêu ngạo mà con người đã đánh mất. Một lần nữa, lại được Thiên Chúa tái tạo dựng lại bằng chính cái chết và sự sống lại của con Chúa.

Việc cử hành Thánh lễ ngày Chúa Nhật không đơn thuần là diễn tả lại Bữa Tiệc Li và Hy tế đền tội của Chúa để mưu ích cho phần rỗi con người; xa hơn nữa, đó là tái diễn lại Lễ Tạ ơn Thiên Chúa của

người Do Thái lúc xưa, tưởng niệm lại sự đau khổ, chịu chết và sống lại vinh quang của Chúa. Vì thế, có thể nói Lễ ngày Chúa nhật là xương sống, là cốt tủy, là mạch máu nuôi sống cơ thể Giáo hội. Cũng vì thế, Giáo hội buộc người tín hữu phải giữ ngày Chúa nhật, tham dự Lễ ngày Chúa nhật để mưu ích phần rỗi cho con người và cho chính mình.

Tóm lại, Lễ ngày Chúa nhật là Lễ ngày toàn Dân Chúa dâng lời tạ ơn, chúc tụng Thiên Chúa, cảm tạ Người đã chiến thắng sự chết, cảm tạ Người đã đem lại nguồn ơn cứu độ cho con người, cảm tạ Người đã ban cho con người một tuần qua được bình an mạnh khỏe và một tuần mới với những điều tốt đẹp.

4.3. Nhóm những ngày Lễ trọng trong năm

4.3.1. Các Thánh lễ trọng trong năm

Trong một năm, người theo đạo Công giáo có một số ngày lễ trọng đặc biệt. Gọi là lễ trọng, vì những ngày lễ này buộc người theo đạo Công giáo phải đi lễ và kiêng việc xác, nếu vì lý do nào đó không đi tham dự Thánh lễ được thì buộc phải làm việc đền tội để bù lại. Trường hợp cố tình vi phạm (bỏ lễ hoặc không kiêng việc xác) thì xem như người đó mang tội trọng trước mặt Chúa. Về cơ bản, các ngày lễ trọng trong năm không có gì khác với Thánh lễ ngày Chúa nhật hàng tuần và Thánh lễ hàng ngày.

Điểm khác biệt ở chỗ, vào những ngày lễ này buộc các tín hữu phải dự Thánh lễ, không được bỏ Lễ, như: 1/Một số ngày trong kì lễ trọng này còn buộc phải kiêng việc xác; 2/Một số ngày Lễ còn buộc phải ăn chay kiêng thịt (như ngày thứ Tư Lễ tro và ngày thứ Sáu tuần Thánh). Những ngày lễ trọng, Thánh lễ đều đọc ba bài đọc, có dâng hương, có đọc Kinh Vinh Danh và có thể có nhiều Linh mục đồng tế (dâng lễ). Khi tiến hành Thánh Lễ, Linh mục phải đọc hát. Ngày nay, việc dâng Thánh lễ theo kiểu lễ hát đã có phần mai một: có nơi vẫn còn duy trì nghi thức này, nhưng cũng có nơi đã bỏ.

Do có những đặc điểm riêng, nên ý nghĩa của những ngày lễ này cũng khác nhau (mặc dù về hình thức tương đối giống nhau). Trong các ngày Lễ trọng của người theo Công giáo, có những ngày lễ cố định ngày tháng theo năm dương lịch, cũng có những ngày lễ không cố định ngày tháng (theo năm dương lịch). Những ngày lễ của người theo Công giáo thường tính theo năm phụng vụ (năm A, năm B, năm C) nên một số ngày trong kì lễ trọng hàng năm có sự xê dịch giữa năm dương lịch và năm Phụng vụ. Để tiện theo dõi, tác giả xin không sắp xếp theo năm dương lịch cũng không sắp xếp theo năm Phụng vụ (A, B, C) mà xin giới thiệu các ngày Lễ theo diễn biến cuộc đời của Chúa Giêsu (sinh ra, lớn lên, chịu chết, rồi lên Trời, sai Chúa Thánh Thần hiện xuống) và một số thánh lễ về mẹ Maria. Cụ thể xin được liệt kê như sau:

Lễ Giáng sinh (25-12), Lễ Mẹ Thiên Chúa (1-1), Lễ Hiện linh (2-1, không cố định¹¹), Lễ tro (9-3),

Lễ Mừng Chúa Phục Sinh 24-4 (không cố định), Lễ Chúa Giêsu lên Trời còn gọi là Lễ Chúa Thăng Thiên 5-6 (không cố định), Lễ Minh Máu Thánh Chúa Giêsu (26-6, không cố định), Lễ Chúa Thánh Thần Hiện Xuống 12-6, Lễ Mẹ hồn xác lên Trời (15-8), Lễ Mẹ Vô nhiễm (8-12) (không cố định), Lễ các Thánh (1-11), Lễ các Thánh tử đạo Việt Nam (24-11). Ngoài ra còn có một số ngày lễ khác, như: Lễ châu lượt các giáo xứ của từng giáo phận, Lễ Chúa Ba Ngôi (19-6, không cố định), Lễ Thánh Tâm Chúa Giêsu (1-7, không cố định), Lễ suy tôn Thánh giá (14-9, không cố định), Lễ Mẹ Mân côi (20-10), Lễ ba ngày Tết Nguyên Đán, Lễ lá, Lễ vọng Phục Sinh. Trong số các ngày lễ trọng nói trên, Lễ Chúa Giáng Sinh, Lễ Chúa Phục Sinh, Lễ Chúa Giêsu lên Trời, Lễ Chúa Thánh Thần Hiện Xuống, Lễ Các Thánh, Lễ Mẹ Hồn Xác lên Trời được xem là trọng.

4.3.2. Ý nghĩa của các Thánh lễ trọng trong năm

Trong khuôn khổ nội dung nghiên cứu này không thể nói hết ý nghĩa của từng ngày lễ trọng trong năm của người theo Công giáo, tác giả bài viết xin được nêu ý nghĩa của một số ngày lễ trọng trong năm xoay quanh Đức Chúa Giêsu và Mẹ Maria như sau:

4.3.2.1. Lễ Chúa Giáng sinh (25-12)

Khởi xuất từ việc con người đánh mất sự sống mà Thiên Chúa đã trao ban cho là việc tạo dựng nên con người giống hình ảnh Thiên Chúa với một cuộc sống viên mãn ở vườn địa đàng. Thế nhưng, tổ tiên loài người (A Đam, E Và) bằng việc ăn quả cấm phạm đến Thiên Chúa mà đánh mất sự sống; việc Chúa Giêsu xuống thế làm người được xem như là vị cứu tinh tạo dựng lại cuộc sống mới cho con người (cuộc sống mà chính A Đam, E Và đã đánh mất). Vì thế, Công giáo đã xem Chúa Giêsu như là A Đam và Mẹ Maria như là E Và tái sinh. Đây, chính là ý nghĩa cốt yếu nhất của việc Chúa Giêsu giáng sinh.

Ngoài ý nghĩa sâu xa, cốt yếu ấy, việc Chúa giáng sinh không phải Chúa không hiểu sự sống của loài người, lại càng chẳng phải là Chúa không thực hiện được việc tái sinh sự sống mới cho con người. Mà việc Chúa xuống thế làm người, mặc lấy thân phận yếu hèn của con người, giống như con người. Hơn nữa lại sinh ra nơi hang đá, ở một gia đình thợ mộc nghèo hèn, chẳng có gì đặc biệt cao sang, quyền quý. Điều này, mặc nhiên để cho loài người biết rằng Chúa cũng giống như bao con người bình thường khác, thậm chí quá đỗi bình thường so với các bậc cao sang quyền quý, nhưng Chúa là Chúa cả trời đất. Cũng giống như ánh sáng ở trong bóng tối mới trở nên sáng, còn ánh sáng ở trong ánh sáng thì chẳng có ý nghĩa gì đặc biệt. Nếu Chúa Giêsu dùng uy quyền của Thiên Chúa, lấy thân phận là Thiên Chúa để tái sinh sự sống cho nhân loại thì chẳng có gì cao trọng và đáng kính phục. Đây chính là những lý do, là ý nghĩa để Chúa giáng sinh. Ngày

nay, mừng lễ Chúa giáng sinh có ý nghĩa là mừng kỷ niệm Chúa sinh xuống làm người, mừng kỷ niệm ngày Chúa đem lại niềm hy vọng mới cho con người.

4.3.2.2. Lễ Mẹ Thiên Chúa (1/1)

Mẹ Maria là một người phạm giống như bao người phụ nữ khác trên thế giới. Điều khác biệt ở Mẹ là Mẹ được Thiên Chúa tuyển chọn và được mặc khải mang thai Chúa Giêsu bởi phép Chúa Thánh Thần chứ không phải bởi quan hệ tình cảm như người phạm. Mẹ đã bỏ qua hạnh phúc đời thường của người phạm mà xin vâng theo thánh ý Chúa mang lại hạnh phúc cho nhân loại và cũng là hạnh phúc của Mẹ: thật cao cả và lớn lao! Chính vì lẽ ấy, Mẹ được Giáo hội phong làm Mẹ của Thiên Chúa. Hơn nữa, Chúa Giêsu là Thiên Chúa Ngôi Con, nhưng nhập thể làm người trong cung lòng Trinh nữ (Mẹ Maria), theo lôgic: Mẹ là Mẹ của Thiên Chúa.

4.3.2.3. Lễ Chúa Phục Sinh (24/4, không cố định)

Chúa Giêsu sinh ra và chết đi, giống như việc Thiên Chúa tạo dựng người nam người nữ là A Đam, E Và, để rồi phạm đến Thiên Chúa đẩy loài người chìm trong bóng tối của tội lỗi, đánh mất sự sống viên mãn mà Thiên Chúa đã tạo dựng nên và trao ban cho con người. Việc Chúa Giêsu phục sinh, được xem như Chúa Giáng sinh lần thứ hai để xóa đi tội lỗi, bóng tối mà chính con người đã đánh mất, đem lại nguồn mạch sự sống mới cho con người. Chúa Phục sinh, đem lại niềm tin, niềm hy vọng, nguồn ơn cứu độ sự sống cho con người. Đây chính là ý nghĩa chính yếu nhất của việc mừng lễ Chúa Phục sinh, vì nếu Chúa Giêsu chỉ sinh ra, lớn lên rồi chết đi mà không sống lại thì việc Chúa sinh ra ở thế gian này, chẳng sinh ích gì cho con cái loài người. Việc Chúa Giêsu sinh ra, lớn lên và chết đi là để sống lại, sống lại là để mang lại ánh sáng, mang lại sự sống đời đời, sự sống thiện hảo cho con người. Lễ mừng Chúa phục sinh là lễ mừng kỷ niệm Chúa đã chiến thắng sự tội trở về, là mừng kỷ niệm việc Chúa đã hoàn tất việc tái tạo lại sự sống cho con người.

4.3.2.4. Lễ Chúa Giêsu lên Trời còn gọi là Lễ Chúa Thăng Thiên (5/6, không cố định)

Mừng lễ Chúa Giêsu lên Trời, có những ý nghĩa chính yếu như sau:

- Theo lẽ thông thường, đến từ đâu thì trở về nơi đó. Chúa Giêsu vốn dĩ từ Trời mà xuống: xuống thế gian, mặc lấy thân phận của một con người để thực hiện bổn phận Chúa Cha giao phó là tái tạo lại sự sống cho con người. Sự sống ấy, vốn dĩ đã được Thiên Chúa tạo dựng và trao ban cho con người, nhưng con người đã đánh mất. Một lần nữa, lại được Thiên Chúa tái tạo lại bằng chính sự Phục Sinh (sống lại) của Chúa Giêsu. Thực hiện xong, Chúa về Trời. Về Trời là trở về với thân phận của một Thiên Chúa, về Trời là để dọn đường cho con cái loài người cùng về. Việc dọn đường đó, trước

hết Chúa ngự bên hữu Chúa Cha để cầu bầu cùng Chúa Cha thương và cứu lấy con cái loài người (bởi loài người với thân phận yếu hèn thường sống trong u mê của bóng tối tội lỗi). Tiếp đến, Chúa sai Chúa Thánh Thần xuống để hướng dẫn, đồng hành, tăng thêm sức mạnh và dẫn dắt con cái loài người trên đường về Trời.

4.3.2.5. Lễ Chúa Thánh Thần hiện xuống 12/6

Loài người vốn mang thân phận yếu hèn, có những suy nghĩ và hành động xúc phạm đến Thiên Chúa. Thiên Chúa yêu thương con người đến tận độ, mặc cho con người có lỗi phạm đến Thiên Chúa. Chính vì tình yêu thương con người không giới hạn ấy, Chúa đã sai Ngôi Hai-Con Chúa xuống thế làm người, chịu chết chuộc tội cho con người, rồi lên Trời để dọn đường cho con người cùng lên. Thế nhưng con người lại dễ sa ngã giữa cám dỗ của tội lỗi, phản bội lại tình yêu Thiên Chúa nên Chúa đã sai Chúa Thánh Thần xuống để đồng hành, hướng dẫn, nâng đỡ và tăng thêm sức mạnh cho con người vượt qua sóng gió cuộc đời tiến về quê Trời được thuận lợi hơn. Đây chính là ý nghĩa của việc mừng kỷ niệm Lễ Chúa Thánh Thần Hiện xuống trong sinh hoạt tôn giáo của người theo Công giáo.

4.3.2.6. Lễ đức Mẹ Maria hồn xác lên Trời (15-8)

Chính niềm tin tuyệt đối của Mẹ Maria vào Thiên Chúa, khi sứ thần Gabriel truyền tin cho Mẹ và lời xin vâng của Mẹ đã biến đổi cuộc đời của Mẹ trở nên một cách hoàn hảo nhất. Kể từ giây phút ban đầu ấy, Mẹ đã được Thiên Chúa bảo toàn, gìn giữ và tuyển chọn. Tâm hồn và thể xác của Mẹ đã thuộc về Thiên Chúa, không một vết tỳ ố, không nhuốm tội lỗi, tâm hồn tinh trong, thánh thiện, tinh tuyền, là nơi cho Chúa Thánh Thần ngự trị. Thiên Chúa yêu thương Mẹ, tuyển chọn Mẹ làm Mẹ Thiên Chúa, làm Mẹ Đấng cứu thế là Chúa Giêsu, Mẹ Vô Nhiễm Nguyên Tội, không mắc tội tổ tông truyền từ ngay khi Chúa Giêsu thành thai trong lòng mẹ. Đức Maria Đồng Trinh Trọn Đời, dù mang thai và sinh con, Mẹ vẫn trinh khiết vẹn toàn. Lễ mừng đức Mẹ Maria Hồn Xác Lên Trời, là lễ mừng Đức Mẹ được Chúa triệu hồi cả phần hồn và phần xác vào trong vinh quang Thiên quốc, sống trong hạnh phúc vĩnh cửu.

Năm 1950, Đức Giáo Hoàng Piô XII long trọng tuyên bố tin điều Đức Maria hồn xác về Trời. Đây là dấu ấn lịch sử trong lịch sử cứu độ và mặc nhiên xác nhận niềm tin Kitô giáo trong con người, Vô Nhiễm Nguyên Tội của Mẹ Maria, niềm tin này đã bàng bạc trong Giáo hội từ nhiều thế kỷ qua. Tin điều ấy được tuyên bố cho mọi người biết rằng: Mẹ Maria có liên hệ mật thiết với nhân loại, với mọi người chúng ta. Nhờ sự tinh ròng, vô tì tích trong tâm hồn và thể xác của Mẹ Maria, mọi người có lòng tin được hưởng nhờ đặc ân cứu độ của Thiên Chúa và tin vào sự giải thoát tội lỗi.

4.3.2.7. Lễ các Thánh (1-11) và Lễ các Thánh tử

đạo Việt Nam 24/11

Lễ các Thánh và Lễ các Thánh tử đạo Việt Nam là Lễ mừng kỷ niệm các Thánh nói chung và các Thánh tử đạo Việt Nam nói riêng. Các Thánh ở đây là các Thánh nhân; các Ngài cũng là con người như bao con người, được Chúa mời gọi nên Thánh và họ đã đáp trả lại tiếng mời gọi đó của Chúa. Mỗi người Kitô hữu - người Công giáo, đều có thể trở nên Thánh thông qua Bí tích rửa tội là dấu chỉ Chúa mời gọi con người trở thành Thánh. Đáp trả tiếng mời gọi ấy chính là sự thánh thiện theo gương của Chúa, là tinh thần hiền hòa, yêu thương; chấp nhận hy sinh cuộc sống mình để trở nên đền thờ, nơi Chúa ngự trị ngay giữa cuộc sống thường này. Đó chính là sự đáp trả lại tiếng mời gọi của Thiên Chúa, cũng chính là ý nghĩa cốt lõi của việc mừng kỷ niệm lễ các Thánh. Việc mừng kỷ niệm lễ các thánh còn là dịp để người Kitô hữu cầu xin các Thánh cùng với Chúa, cầu bầu cho các tín hữu biết đáp trả tiếng mời gọi của Thiên Chúa (mà chính các Thánh đã xin vâng, đã đáp trả lại tiếng mời gọi ấy). Tham dự thánh lễ hàng ngày, hàng tuần hay các ngày lễ trọng các năm trong đời sống người theo Công giáo là để tạ ơn, xin ơn tha thứ, ôn lại sự thương khó mà Thiên Chúa đã chịu thay cho con người, cũng là để tạ ơn cho cuộc sống ngày càng đạo đức hơn, thánh thiện hơn và giống Chúa nhiều hơn.

5. Thảo luận

Giống như các tổ chức tôn giáo khác, bên cạnh việc xây dựng một hệ thống các luật lệ, lễ nghi được thực hiện trên toàn thế giới, đạo Công giáo cũng có rất nhiều ngày lễ trọng nhằm xây dựng và nuôi dưỡng đức tin cho tín đồ. Các ngày lễ này được tính theo ngày Dương lịch trong năm, mỗi ngày lễ có ý nghĩa riêng và được thực hiện với những nghi thức khác nhau. Ngoài các lễ trọng như trên, đạo Công giáo còn có các cuộc lễ khác như: Lễ Đức Mẹ Vô nhiễm Nguyên tội: (1) Được cử hành vào ngày 08 đến 09 tháng 12 hàng năm, là một trong những lễ phổ biến nhất, ca ngợi Đức mẹ Maria; (2) Lễ Tro (đầu mùa Chay): đây là lễ được Giáo hội tổ chức để kỷ niệm việc Chúa Giê-su chuẩn bị vào thành Giêrusalem, ở đây Chúa đã giảng cho các môn đệ về sự chết, rằng con người sau khi chết thể xác trở về với tro bụi, còn linh hồn sẽ tồn tại vĩnh cửu; (3) Lễ Lá: Vào ngày Chủ nhật đầu tuần Thánh, được tổ chức để kỷ niệm việc Chúa Giê su vào thành Giêrusalem được dân chúng rải lá trên đường đón tiếp; (4) Tuần Thánh bắt đầu từ Chủ nhật Lễ lá đến chủ nhật lễ Phục sinh, kỷ niệm Chúa Giê su chịu nạn, chịu chết rồi sống lại. Trong Tuần Thánh có những ngày lễ riêng như: lễ Truyền phép Mình Thánh vào thứ Năm, Lễ Chúa Giê-su chịu chết vào thứ Sáu, Lễ vọng Phục sinh vào thứ Bảy, Lễ mừng Phục sinh vào Chủ nhật; (5) Lễ Thánh Tông đồ Phêrô và Phaolô, được cử hành vào ngày 29 tháng 6 hàng năm để tưởng nhớ 02 vị thánh Phê rô và Phaolô, một người là một trong những môn đệ đầu

tiên của Chúa Giê-su - Thánh Phêrô, một người là Vị tông đồ dân ngoại, Sứ giả tin mừng cho muôn dân được kêu gọi - Thánh Phaolô; (6) Lễ cầu nguyện cho các linh hồn, được cử hành vào ngày 2 tháng 11 hàng năm. Ngoài ra, Giáo hội Công giáo còn chia một năm thành từng tháng, từng mùa để làm chủ đích cho các sinh hoạt tôn giáo và các hoạt động cho tín đồ, như tháng năm là tháng Dâng hoa kính Đức Mẹ Maria, tháng sáu là tháng kính Trái tim của Chúa Giê-su, tháng 11 là tháng cầu nguyện cho các linh hồn, mùa vọng từ 30 tháng 11 đến lễ Giáng sinh...

6. Kết luận

Trong khuôn khổ nội dung nghiên cứu này, khó để có thể khảo tỉ mỉ các ngày Lễ trong một năm của người theo Công giáo cùng ý nghĩa của nó. Bài viết chỉ có thể chỉ ra một số nhóm các ngày Lễ trong một năm cùng ý nghĩa của nó.

Nội dung nghiên cứu này chủ yếu tập trung khảo về các Lễ liên quan đến Đức Chúa Giêsu và đức

Mẹ Maria, như: Lễ Chúa Giáng sinh (25-12), Lễ Mẹ Thiên Chúa (1/1), Lễ Chúa Phục Sinh (24/4); Lễ Chúa Giêsu lên Trời (còn gọi là Lễ Chúa Thăng Thiên, ngày 5/6); Lễ Chúa Thánh Thần hiện xuống (12/6); Lễ đức Mẹ Maria hồn xác lên Trời (15-8), Lễ các Thánh (1-11) và Lễ các Thánh tử đạo Việt Nam (24/11).

Thực tế, ngoài những ngày lễ đã kể trên, người Công giáo còn có một số các ngày Lễ khác, như: Lễ khấn tạm, Lễ khấn trọn đời của quý xơ, quý thầy dòng khi chọn đời sống tận hiến, Lễ truyền chức Linh mục, Lễ mở tay (Lễ tạ ơn), Lễ thành hôn (lễ cưới), Lễ làm phép nhà thờ (nếu có)... không được đưa vào khảo cứu tại đây do bởi đó chỉ là những ngày Lễ không thường xuyên (có năm có, có năm không).

Ý nghĩa của các ngày Lễ ngoài ý nghĩa chính yếu là tạ ơn Thiên Chúa và tái diễn lại hai Bí tích trọng thể mà Chúa Giêsu đã thiết lập trong bữa tiệc li, mỗi Lễ còn có ý nghĩa riêng biệt.

Tài liệu tham khảo

- Công ty cổ phần X.Y.Z. (2017). *Lịch Công giáo*. Nxb. XYZ.
- Hằng, L. M. (2018). *Khảo cứu thư tịch Hán Nôm công giáo tại Viện Nghiên cứu Hán Nôm*.
- Jorathe Năng tím. (2014). *Phật giáo và Công giáo*. Hà Nội: Nxb. Tôn giáo.
- Phanxicô Xaviê Ngô Tôn Huấn. (2023). Có buộc dự lễ ngày Chúa Nhật và kiêng việc xác không? Báo Công Giáo điện tử, đăng ngày 14/8/2023.

Phân Khoa Thần Học Giáo Hoàng Học Viện Thánh Piô X Đà Lạt Việt Nam. (2010). *Điện ngữ Thần học Thánh Kinh - Tập 2*. Nxb. Từ điển bách khoa.

Tervuren, N., & Renon, D. (2011). *Những ngày lễ Công giáo* (Bayard Việt Nam, dịch). Hà Nội: Nxb. Tôn giáo.

Ủy Ban Giám mục và Phụng vụ xuất bản và giữ bản quyền, Sài Gòn 1969. (2010). *Sách lễ (Mùa Vọng và Mùa Giáng sinh, mùa Chay và mùa Phục sinh)*. Nxb. Tôn giáo.

CÁC LỄ TIẾT THƯỜNG NIÊN CỦA NGƯỜI THEO ĐẠO CÔNG GIÁO

Nguyễn Văn Ngạn

Trường Đại học Thủ Dầu Một, Tỉnh Bình Dương

Email: ngoannv@tdmu.edu.vn

Nhận bài: 11/10/2023; Phản biện: 26/10/2023; Tác giả sửa: 28/10/2023; Duyệt đăng: 03/11/2023; Phát hành: 20/11/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/227>

Tìm hiểu về tôn giáo nói chung và Công giáo nói riêng là tìm hiểu về công tác mục vụ, nét sinh hoạt tôn giáo của người theo đạo, bao gồm các công tác như: công tác tổ chức thờ phượng, công tác hiệp hành, công tác từ thiện, những hoạt động đóng góp về vấn đề an sinh xã hội, về môi trường, về giáo dục đạo đức nhân bản... Trong khuôn khổ nghiên cứu, bài viết chủ yếu giới thiệu về các Lễ tiết thường niên của người theo đạo Công giáo, bao gồm các ngày Lễ như: Lễ thường ngày, Lễ các ngày Chúa nhật, Lễ các ngày Lễ trọng, Lễ kính, Lễ nhớ các Thánh trong năm. Đồng thời, bài viết cũng mô tả một cách ngắn gọn về nội dung cùng ý nghĩa của các Thánh lễ trong năm. Thông qua đó, góp thêm phần hiểu hơn nét sinh hoạt tôn giáo của người theo đạo Công giáo.

Từ khóa: Tôn giáo; Thiên Chúa; Công giáo; Tạ ơn Thiên Chúa; Thánh lễ; Lễ trọng.